

Vízimadarak monitorozása a Fertőn és a Hanságban

Waterbird monitoring on Lake Fertő and in Hanság (NW Hungary)

PELLINGER ATTILA & FERENCZI MÁRTA

A II. világháborút követően a vasfüggöny zárta el a Fertő és a Hanság jelentős kiterjedésű területeit – többek között – a madártani vizsgálatok elől is. Így a jelentőségükben hozzá mérhető más hazai tájegységekhez képest hosszú ideig háttérbe szorultak. Az MME megalakulása után lassan egyre több lehetőség adódott a terület feltárására, de különösen az egyes madárfajok elterjedését, fészkelő és átvonuló állományaik mennyiségi viszonyait feldolgozó munkák és publikált eredmények tekintetében a Kisalföld fontos vízimadár-élőhelyei hazai viszonylatban alulreprezentáltak maradtak.

1983-ban kezdődött meg a Fertőn átvonuló vadludak magyar–osztrák szinkronszámlálása. A monitoringot a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem (ma Nyugat-magyarországi Egyetem), a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és az illmtzi Biologische Station munkatársai szervezték és végezték. A havi rendszerességgel végzett számlálások a magyarországi részen folyamatosak voltak, Ausztriában viszont a 90-es években – szervezési nehézségek miatt – csak november és február hónapokban történtek meg, és csak 2003-tól indultak újra ott a havi számlálások.

A rendszerváltás, valamint a Fertő–Hanság Nemzeti Park megalakulását követően történtek jelentősebb változások. Elérhetővé és kutathatóvá vált a terület. 1998-ban kezdődött el a mekszikópusztai elárasztások monitoring felmérése, ami heti rendszerességgel végzett számlálásokat jelent annak négy részterületén (Nyéki-szállás, Paprét, Cikes és Borsodi-dűlő). Célunk elsősorban a rendszeresen átvonuló vízimadárfajok vonulásdinamikájának vizsgálata volt az elárasztásokon. A hazai Fertő-rész elnádásodása miatt a tómeder területének alig több mint hatoda áttekinthető, az öblözetekben viszont az év nagy részében alig tartózkodnak jelentősebb madárcsapatok. A téli időszakban további probléma, hogy a vízfelület részleges befagyása miatt sem vízijárművel, sem gyalogosan nem megközelíthető a terület. A mekszikópusztai vízimadárszámlálás eredményeit a magyar–osztrák szinkron vadlúdszámlálással és az öblözetekben végzett számlálásokkal összevetve – néhány faj (pl. guvatfélék) kivételével – áttekintést kapunk a hazai tórész jelentőségéről a különböző vízimadárfajok vonulásában.

A Bősárkány közelében fekvő Nyirkai-Hany 2001-ben történt újraárasztását követően 2002-ben kezdődött meg a fészkelő és átvonuló vízimadarak állományainak monitoring felmérése, a mekszikópusztai területen alkalmazott módszert helyi viszonyokra adaptálva. A három kazetta a gátakon körüljárható és az arra alkalmas helyekről többé-kevésbé a teljes terület áttekinthető, a vízimadarak átvonuló állományai számlálhatóak. A terület nagysága és tagoltsága miatt a számlálások időigényesebbek mint Mekszikópusztán, és nehezíti a feladatot, hogy helyi megfigyelők hiányában főként Sopron és Győr környékéről kell a helyszínre utazni. A heti rendszerességű állományfelmérés emiatt nem végezhető folyamatosan, a változások nyomon követésére néhány évenként elvégzett számlálás-sorozattal tervezzük a monitoring ismétlését. Ennek megvalósítása a rendelkezésre álló erőforrások függvénye, így hosszú távon előre nem tervezhető kellő biztonsággal. 2002 után 2006-ban került sor a következő éves monitoringra.

Az elárasztást követően növekedett az átvonuló és telelő vadludak mennyisége a Nyirkai-Hanyban, ezért szükségessé vált a fertőihez hasonló vadlúd szinkronszámlálás megszervezése. A 2004-től alkalmazott módszer – hasonlóan a Fertőn kipróbálthoz – a kihúzó csapatok számlálása a terület szélén kijelölt helyekről. Mivel a Nyirkai-Hanyban éjszakázó vadludak táplálkozóterületei főként a környező mezőgazdasági területek (D–DK és ÉK irányokban) ezért a gátakon kellett kijelölni a számlálók felállási helyeit. Mindezek miatt a vadlúdszámlálások és a vízimadár-monitoring a terület nagyságához képest ugyanakkora logisztikai problémát jelent, mint a Fertőn.

A fertői és a hansági vízimadár monitoringok a madárállományok mennyiségi vizsgálatán és a fajok vonulásdinamikájának nyomonkövetésén túlmenően adatokat szolgáltatnak a természetvédelmi célú vizes élőhely-rekonstrukciók hatékonyságának megállapításához, illetve a természetvédelmi kezelési tevékenység tervezéséhez.

Summary

Due to border security reasons, the wetlands of the Little Hungarian Plain were amongst the least surveyed areas for birds during the communist era until the end of the 1980s. Geese censi originally started in 1983 on both sides of the Austrian-Hungarian border, but in the 1990's it was continued regularly only on the Hungarian side during the winter months, while in Austria only two censi were carried out yearly for this period. Regular bird censi were restarted in Austria only in 2003. The establishment of a habitat restoration area in Mekszikópuszta has supported the initiation of a regular waterbird monitoring from 1991. From 1998 birds have been surveyed with weekly intensity, and the site proved very important for the overall assessment of the birdlife of the otherwise largely inaccessible reed belt of the Hungarian part of Lake Fertő.

The waterbird monitoring at the new wetland habitat reconstruction area at Nyirkai-Hany near Bősárkány, is based upon the experience gathered during the waterbird programme at Mekszikópuszta. It started in 2002 with weekly intensity (repeated also in 2006) but the available sources were insufficient for continuous monitoring of waterbirds in the area. The Nyirkai-Hany became important for migratory geese lately, and we therefore started geese monitoring in 2004 with monthly intensity during the migration period.

Pellinger Attila – Fertő–Hanság Nemzeti Park, H–9435 Sarród, Rév, Kócsagvár – pellinger@freemail.hu

Ferenczi Márta – MME Kisalföldi Helyi Csoport, H–9027 Győr, Puskás Tivadar u. 11. – ferenczim@freemail.hu
